

บทที่ 11

การปฏิวัติรัสเซียปี ค.ศ. 1917 และการประชุมสันติภาพที่กรุงปารีส

รัสเซียในตอนต้นรัชสมัยของพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 กำลังเข้าสู่ยุคแห่งการขยายตัวทางอุตสาหกรรม ประชาชนบางส่วนได้เปลี่ยนอาชีพมาเป็นกรรมกรและอพยพเข้าไปอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ บรรดากรรมกรเหล่านี้มักมีทัศนคติโน้มเอียงเข้าหาแนวทางสังคมนิยม ในปี ค.ศ. 1898 ได้มีการก่อตั้งพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยรัสเซีย (RUSSIAN SOCIAL DEMOCRATIC PARTY) ขึ้นโดยมีนโยบายที่สำคัญคือการล้มการปกครองในระบบเก่า ในเวลาต่อมาก็ได้เกิดความวุ่นวายขึ้นเนื่องจากการนัดหยุดงานของพวกกรรมกร รัสเซียกำลังประสบกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายใน ซึ่งถ้าหากรัฐบาลไม่สามารถแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ความวุ่นวายก็จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด

พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 (NICHOLAS II ค.ศ. 1894-1917) พระราชโอรสของพระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 3 อภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงอเล็กซานดราแห่งเฮสส์-ดาร์มสตัดท์ (ALEXANDRA OF HESSE-DARMSTADT) เจ้าหญิงชาวเยอรมันผู้มีฐานะเป็นพระราชนัดดาของพระราชินีวิกตอเรียแห่งอังกฤษ ซารินาอเล็กซานดรา (TSARINA ALEXANDRA) ทรงมีความยึดมั่นในการปกครองในระบบเก่าของรัสเซีย พระองค์ทรงเป็นบุคคลสำคัญในการกระตุ้นให้พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ทำการปกครองแบบเข้มงวดซึ่งถือเป็นการกระทำที่ขัดกับบุคลิกของพระองค์ที่ทรงอ่อนแอและไร้สมรรถภาพ

สงครามรัสเซียกับญี่ปุ่น (RUSSO-JAPANESE WAR OF 1904-1905)

การขยายอิทธิพลของรัสเซียเข้าไปในแมนจูเรีย (MANCHURIA) และคาบสมุทรเกาหลีภายหลังการเกิดกบฏนักมวย (BOXER REBELLION) ในปี ค.ศ. 1900 ได้สร้างความไม่พอใจให้แก่ญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก ต่อมาเมื่อญี่ปุ่นสามารถตกลงทำสัญญาเป็นพันธมิตรกับอังกฤษ (ANGLO-JAPANESE ALLIANCE) เป็นผลสำเร็จในปี ค.ศ. 1902 แล้ว กองทัพญี่ปุ่นก็บุกโจมตีกองเรือรัสเซียซึ่งจอดทอดสมออยู่ที่พอร์ต อาร์เทอร์ (PORT ARTHUR) ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 โดยไม่ได้แจ้งให้รัสเซียรู้ตัวล่วงหน้า สงครามระหว่างรัสเซียกับญี่ปุ่นจึงเกิดขึ้นในระหว่างปี ค.ศ. 1904-1905 และจบลงด้วยความพ่ายแพ้ของรัสเซีย โดย

การทำสนธิสัญญาสงบศึกพอร์ตสมัธ (TREATY OF PORTSMOUTH) ในปี ค.ศ. 1905 มีผลทำให้รัสเซียต้องสูญเสียเกียรติภูมิทางการเมืองระหว่างประเทศ สูญเสียอิทธิพลในแมนจูเรียและในคาบสมุทรเกาหลีแก่ญี่ปุ่น¹

การปฏิวัติรัสเซียในปี ค.ศ. 1905

อุปสรรคที่สำคัญต่อระบอบการปกครองของพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 คือการเรียกร้องให้มีการจัดตั้งรัฐบาลภายใต้ระบอบรัฐธรรมนูญขึ้นปกครองรัสเซีย นอกจากนี้รัฐบาลยังต้องเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากความไม่พอใจของพวกชาวนาและกลุ่มกรรมกรซึ่งเป็นกลุ่มที่ต้องคอยแบกภาระภาษีของประเทศเอาไว้

สงครามระหว่างรัสเซียกับญี่ปุ่นได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจภายในประเทศรัสเซีย เมื่อข่าวความพ่ายแพ้ของกองทัพรัสเซียที่มีต่อกองทัพญี่ปุ่นแพร่มาถึงกรุงเซนต์ปีเตอ์สเบิร์ก ในวันที่อาทิตย์ที่ 22 มกราคม ค.ศ. 1905 พวกกรรมกรจึงชุมนุมเดินขบวนไปยังพระราชวังฤดูหนาวภายใต้การนำของพระช็อกาปอน (GAPON) เพื่อถวายฎีกาแก่พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 (ซึ่งในขณะนั้นมีได้ทรงประทับอยู่ที่พระราชวังฤดูหนาวแห่งนี้) ให้ทรงนิรโทษกรรม (AMNESTY) แก่นักโทษการเมือง ให้ทรงจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญและให้ทรงออก กฎหมายลดชั่วโมงการทำงานของพวกกรรมกรลงเหลือ 8 ชั่วโมงต่อวัน แต่กลับปรากฏว่ากองทหารที่ทำหน้าที่รักษาการอยู่ที่พระราชวังฤดูหนาวได้ยิงปืนเข้าใส่ฝูงชน ทำให้พวกกรรมกรที่มาร่วมชุมนุมได้รับบาดเจ็บและล้มตายไปเป็นจำนวนมาก เหตุการณ์ในครั้งนี้เป็นที่รู้จักกันในนามของ **BLOODY SUNDAY**

ผลจากการกระทำดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความโกรธแค้นต่อประชาชนทั่วประเทศรัสเซีย จึงเกิดการประท้วงโดยการนัดหยุดงานขึ้นทั่วประเทศก่อให้เกิดความเสียหายทางด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ภายในกรุงเซนต์ปีเตอ์สเบิร์กซึ่งเป็นเมืองหลวงการนัดหยุดงานถูกจัดขึ้นภายใต้การนำของโซเวียต (SOVIETS) ซึ่งเป็นองค์กรของพวกกรรมกร ดังนั้น เพื่อเป็นการลดความกดดันทางการเมืองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 จึงทรงออกคำประกาศในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1905 (**OCTOBER MANIFESTO**)

¹Alan Palmer, *The Penguin Dictionary of Modern History* (Aylesbury : Hazell Watson & Viney Limited, 1983), P.253.

ซึ่งมีสาระสำคัญคือการพระราชทานรัฐธรรมนูญให้แก่ประชาชนรัสเซีย และการจัดตั้งสภาดูมา (DUMA) ขึ้นเพื่อเป็นปากเสียงของประชาชน ผลจากคำประกาศดังกล่าวทำให้ขบวนการปฏิวัติในรัสเซียเกิดความแตกแยกออกเป็น 2 กลุ่มคือ

1. กลุ่มซึ่งเป็นเสียงส่วนใหญ่ยอมรับในคำประกาศดังกล่าว
2. กลุ่มโซเวียตยังคงก่อการจลาจลต่อต้านรัฐบาลต่อไปจนถึงเดือนมกราคม ค.ศ. 1906 เหตุการณ์ความวุ่นวายจึงค่อยๆ สงบลง²

รัสเซียภายหลังเหตุการณ์ปฏิวัติปี ค.ศ. 1905

สภาดูมาได้มีการเปิดประชุมเป็นครั้งแรกในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1906 ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกซึ่งถือเป็นกฎหมายพื้นฐานของรัสเซียในเวลานั้น สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังคงเปิดโอกาสให้พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 เป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดโดยยังทรงเป็นผู้ควบคุมข้าราชการพลเรือนและกองทัพบก สมาชิกสภาดูมาได้มาจากการเลือกตั้งทางอ้อม ส่วนสมาชิกสภาสูงซึ่งมาจากการแต่งตั้งได้กลายมาเป็นเสียงส่วนใหญ่ในรัฐสภาเพื่อทำหน้าที่ในการผ่านกฎหมายออกมาบังคับใช้ในการบริหารประเทศ อย่างไรก็ตาม พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ยังทรงเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการใช้สิทธิยับยั้ง (VETO) การออกกฎหมาย

รัฐธรรมนูญที่ประกาศใช้ได้สร้างความผิดหวังแก่สมาชิกสภาดูมาที่มาจากการเลือกตั้งซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชนชั้นกลาง ในเวลาต่อมาสมาชิกสภาดูมาก็เริ่มเกิดปัญหาขัดแย้งกับคณะรัฐมนตรี จึงมีผลให้สภาดูมาถูกยุบไปในที่สุด

ในปี ค.ศ. 1907 ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาดูมาขึ้นใหม่โดยรัฐบาลได้พยายามกีดกันกลุ่มฝ่ายค้าน แต่กลับปรากฏว่าการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1907 สมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งส่วนใหญ่ที่ได้มาคือกลุ่มตรงข้ามกับฝ่ายรัฐบาล ภายหลังการเปิดประชุมสภาดูมาผ่านไปได้ 3 เดือนสภาดูมาก็ถูกยุบอีก หลังจากนั้นพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 จึงทรงแก้ไขกฎหมายเลือกตั้ง เพื่อเป็นการกีดกันกลุ่มเสรีนิยมโดยการเปิดโอกาสให้กลุ่มชนที่ร่ำรวยได้เข้าไปมีบทบาทในสภาดูมา โดยใช้วิธีการจำกัดสิทธิในการเลือกตั้งเพื่อเป็นการกีดกันผู้แทนของกลุ่มกรรมกร ชาวนาและชนกลุ่มน้อยไม่ให้เข้าไปมีบทบาทในสภาดูมา กฎหมาย

²Ibid., P.241.

เลือกตั้งฉบับใหม่ทำให้สภาดูมาที่เปิดในเวลาต่อมาไม่ว่าจะเป็นในปี ค.ศ. 1907 หรือปี ค.ศ. 1912 สมาชิกส่วนใหญ่กลายเป็นกลุ่มคนร่ำรวยเจ้าของที่ดิน

การปฏิรูปของสโตไลพินในระหว่างปี ค.ศ. 1906-1911

ปีเตอร์ สโตไลพิน (PETER STOLYPIN ค.ศ. 1862-1911) อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยซึ่งได้รับการแต่งตั้งขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในปี ค.ศ. 1906 เป็นบุคคลสำคัญในการดำเนินนโยบายปฏิรูปเกษตรกรรมซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1890 เพื่อให้ชาวนามีที่ดินเป็นของตนเองจะได้เป็นพลังในการต่อต้านการปฏิวัติ นอกจากนี้ สโตไลพินยังเป็นผู้ริเริ่มโครงการประกันสังคม การปฏิรูประบบการศึกษาและการขยาย **สภาเซมสโวส์ (ZEMSTVOS)** ซึ่งเป็นสภาของรัฐบาลท้องถิ่นให้กระจายออกไปทั่วประเทศ แต่เป็นที่น่าเสียดายที่สโตไลพินต้องมาเสียชีวิตลงเมื่อเขาถูกลอบสังหารที่โรงละครเคียฟ (KIEV THEATRE) ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1911

เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ในปี ค.ศ. 1914 รัสเซียได้มีการพัฒนาการบางส่วนของประเทศให้เข้ามาสู่สังคมยุคใหม่โดยใช้การปกครองในระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ฉบับอนุรักษนิยม โดยประชาชนส่วนใหญ่ยังคงยึดอาชีพอู่กับการเกษตรกรรมพร้อมๆ กัน ไปด้วยกับการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม³

การปฏิวัติรัสเซียในปี ค.ศ. 1917

การปฏิวัติรัสเซียในปี ค.ศ. 1917 เป็นผลจากการกระทำอย่างต่อเนื่องจาก ขบวนการที่ต้องการล้มการปกครองในระบอบเก่าซึ่งเริ่มก่อตัวมาตั้งแต่สมัยเหตุการณ์ที่ รัสเซียได้พ่ายแพ้ต่อสงครามไครเมียในปี ค.ศ. 1856 และเหตุการณ์ความพ่ายแพ้ต่อ สงครามกับญี่ปุ่นในภาคตะวันออกไกลในปี ค.ศ. 1905 ความไม่พอใจของขบวนการปฏิวัติ เกิดขึ้นเนื่องมาจากความไร้สมรรถภาพของระบบการปกครองของพระเจ้าซาร์ ที่ไม่สามารถ ปรับตัวให้เข้ากับสังคมของรัสเซียที่กำลังก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม

³John P. Mc Kay, et al., **A History of Western Society** (Vol.II, Boston : Houghton Mifflin Company, 1983), P.896.

ส่วนสาเหตุปัจจุบันเกิดขึ้นเนื่องจากความล้มเหลวของรัฐบาลในการบริหารประเทศ ในขณะที่รัสเซียกำลังเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่ 1 เพราะภายหลังจากที่รัสเซียได้เข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่ 1 มาเป็นเวลาสองปีครึ่ง กองทัพรัสเซียได้สูญเสียไพร่พล โดยการบาดเจ็บและล้มตายไปประมาณ 5 ล้าน 5 แสนคน กองทัพรัสเซียยังต้องมาประสบกับปัญหาการขาดแคลนอาวุธและกระสุนปืน ส่วนประชาชนที่อยู่ในแนวหลังก็ต้องพลอยได้รับผลกระทบจากการเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่ 1 ในเรื่องการขาดแคลนอาหาร ปัญหาเรื่องการคมนาคมขนส่ง ปัญหาในเรื่องของความแตกแยกที่เกิดขึ้นภายในคณะรัฐบาลจนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐมนตรีอยู่ตลอดเวลา ผลกระทบทางด้านต่างๆ ที่รัสเซียได้รับจากการเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่ 1 ดังกล่าวจึงทำให้กลุ่มก่อการปฏิวัติต้องการล้มการปกครองในระบบซาร์ลง ซึ่งกลุ่มก่อการปฏิวัติของรัสเซียแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ดังนี้คือ

1. กลุ่มปัญญาชนเสรีนิยม (LIBERAL INTELLIGENTSIA) ซึ่งยังมีความเชื่อมั่นว่ารัสเซียคงจะเป็นฝ่ายได้รับชัยชนะในสงครามโลกครั้งที่ 1 และรัสเซียจะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบสาธารณรัฐประชาธิปไตย กลุ่มปัญญาชนเสรีนิยมจะเป็นกลุ่มที่มีบทบาทร่วมในการปฏิวัติในเดือนกุมภาพันธ์

2. กลุ่มบอลเชวิคและกลุ่มปฏิวัติสังคมนิยมหรือกลุ่ม S.R. (BOLSHEVIKS, SOCIAL REVOLUTIONARIES) เป็นกลุ่มที่มีความคิดว่า สงครามจักรวรรดินิยม (IMPERIALIST WAR) กำลังเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ ดังนั้น จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงระบอบเศรษฐกิจที่มีอยู่ทั้งหมดกลุ่มบอลเชวิคและกลุ่มปฏิวัติสังคมนิยมจะเป็นกลุ่มที่ก่อการปฏิวัติขึ้นในเดือนตุลาคม

ข้อสังเกต

1. ในขณะที่เกิดการปฏิวัติขึ้นในปี ค.ศ. 1917 รัสเซียยังคงใช้ระบบปฏิทินจูเลียน (JULIAN CALENDAR) การนับวันจึงช้ากว่าปฏิทินของกลุ่มประเทศในยุโรปตะวันตกอยู่ถึง 13 วัน ดังนั้น ถ้านับตามปฏิทินของยุโรปตะวันตกการปฏิวัติรัสเซียในปี ค.ศ. 1917 ต้องนับในเดือนถัดไปคือมีนาคมและพฤศจิกายน

2. เมืองหลวงของรัสเซียคือกรุงเซนต์ปีเตอ์สเบิร์ก (ST. PETERSBURG) ได้ถูกเปลี่ยนชื่อไปเป็น กรุงเปโตรกราด (PETROGRAD) ในปี ค.ศ. 1914 การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นเพื่อเป็นการขจัดอิทธิพลของภาษาเยอรมันที่มีอยู่ในตอนท้ายของชื่อกรุงเซนต์ปีเตอ์สเบิร์ก ในเวลาต่อมาพวกคอมมิวนิสต์ได้เปลี่ยนชื่อเปโตรกราดเป็นเลนินกราด

(LENINGRAD) และย้ายเมืองหลวงไปอยู่ที่กรุงมอสโก (MOSCOW)⁴

สาเหตุโดยทั่วไปของการปฏิวัติเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1917 (ตรงกับวันที่ 23 กุมภาพันธ์ตามปฏิทินเก่าของรัสเซียและตรงกับวันที่ 8 มีนาคม ตามปฏิทินของยุโรปตะวันตก)

1. การที่รัสเซียเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่ 1 สงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นสงครามแบบเบ็ดเสร็จ (TOTAL WAR) หรือเป็นสงครามของคนทั้งชาติแต่กลับปรากฏว่าบรรดาชนกลุ่มน้อยกลุ่มชาตินิยมและบรรดาพรรคการเมืองในรัสเซียกลับต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงชั้นพื้นฐานในรัสเซียมากกว่าให้การสนับสนุนต่อรัฐบาลซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของกษัตริย์รัสเซีย

ส่วนกลุ่มชนชั้นกลางซึ่งประกอบไปด้วยพวกพ่อค้าและนายทุนอุตสาหกรรมซึ่งเป็นกลุ่มที่ยังให้การสนับสนุนต่อการปกครองในระบอบซาร์และยังเป็นกลุ่มที่ต้องการเห็นรัสเซียได้รับชัยชนะในสงครามครั้งนี้ แต่บรรดาผู้นำของกลุ่มชนชั้นกลางต่างก็ต้องประสบกับความผิดหวังเพราะผลกระทบที่ได้รับจากสงครามทำให้มีทหารบาดเจ็บและล้มตายไปเป็นจำนวนมากกองทัพรัสเซียยังประสบปัญหาการขาดแคลนอาวุธยุทโธปกรณ์ ส่วนภายในประเทศก็ได้รับผลกระทบจากการขาดแคลนอาหารและการเกิดความวุ่นวายเนื่องจากความบกพร่องของระบบการคมนาคมขนส่งภายในประเทศ ซึ่งรัฐบาลของพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ก็ไม่ได้กระตือรือร้นที่จะขอความร่วมมือจากองค์กรเอกชนอื่นๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จึงทำให้ความพยายามของกลุ่มชนชั้นกลางที่ให้การสนับสนุนต่อรัฐบาลเพื่อร่วมมือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกลายเป็นเรื่องไร้ผล

2. ความขัดแย้งระหว่างพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 กับสภาดูมา เมื่อรัสเซียไม่ประสบความสำเร็จในการเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่ 1 จึงทำให้รัฐบาลถูกโจมตีจากสภาดูมาในระหว่างสมัยประชุมครั้งที่ 4 ซึ่งเปิดประชุมมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1912 นอกจากนี้ สภาดูมายังเรียกร้องให้รัฐบาลปฏิรูปการปกครองให้เป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 จึงทรงสั่งยุบสภาดูมาในฤดูร้อนปี ค.ศ. 1915 จนก่อให้เกิดผลที่ติดตามมาคือกลุ่มการเมืองต่างๆ ในรัสเซียซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มอนุรักษนิยมและกลุ่มสังคมนิยมหัวปานกลางได้ร่วมมือกันจัดตั้งกลุ่มก้าวหน้า (PROGRESSIVE BLOC) ขึ้นเพื่อ

⁴Palmer, *The Penguin Dictionary of Modern History*, PP.251-252.

เรียกร่องให้มีการจัดตั้งรัฐบาลขึ้นมาใหม่โดยให้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาดูมา ซึ่งข้อเรียกร่องของกลุ่มก้าวหน้าก็คล้ายกับข้อเรียกร่องของกลุ่มปฏิวัติในปี ค.ศ. 1905 ดังนั้นเพื่อเป็นการลดความกดดันทางการเมืองที่เกิดขึ้นพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 จึงทรงเรียกประชุมสภาดูมาอีกครั้งในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1916

การเปิดประชุมสภาดูมาครั้งใหม่ประกอบไปด้วยสมาชิกที่มาจากกลุ่มอนุรักษนิยมเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่สมาชิกสภาดูมากลุ่มดังกล่าวก็ยังแสดงความไม่พอใจที่เห็นรัสเซียยังคงเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ในสงคราม ซึ่งถือเป็นความผิดพลาดโดยตรงของรัฐบาล การประท้วงของสมาชิกสภาดูมาต่อนโยบายสงครามของรัฐบาลทำให้พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ทรงเกรงว่าจะเกิดการปฏิวัติเพื่อล้มล้างรัฐบาลพระองค์จึงทรงสั่งยุบสภาดูมาเป็นการชั่วคราว โดยทรงอ้างถึงภารกิจของพระองค์ที่จะต้องออกสู้แนวหน้าเพื่อทำสงครามกับฝ่ายศัตรู

การประกาศยุบสภาดูมาชั่วคราวในครั้งนี้ได้ส่งผลกระทบต่อมติมหาชนส่วนใหญ่ได้เรียกร่องให้พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ทรงหันมายอมรับฟังคำแนะนำและข้อเรียกร่องของประชาชน ถ้าไม่เช่นนั้นอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลโดยการใช้ความรุนแรง

3. ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในราชสำนัก นอกจากปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากผลกระทบที่รัสเซียเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่ 1 แล้ว ราชสำนักรัสเซียยังมีส่วนช่วยทำให้เกิดเหตุการณ์ในรัสเซียมีสถานการณ์เลวร้ายยิ่งขึ้น ถึงแม้พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ทรงเป็นกษัตริย์ที่มีความตั้งใจดีในการปกครองบ้านเมือง แต่พระองค์ก็ทรงมีจุดอ่อนตรงที่ทรงไร้ความสามารถทางด้านกรปกครอง ดังนั้น การปกครองส่วนใหญ่จึงอยู่ภายใต้การชี้นำของซาร์นาอเล็กซานดรา

เมื่อพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 เสด็จไปบัญชาการรบในแนวรบส่วนหน้าด้วยพระองค์เองตามแบบฉบับของกษัตริย์ในยุคกลาง การปกครองประเทศจึงตกอยู่ภายใต้การดำเนินงานของซาร์นาอเล็กซานดราซึ่งทรงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลการครอบงำของรัสเซีย (RASPUTIN) พระนักผจญภัยผู้มีความประพฤติเหลวแหลกแต่สามารถเข้ามามีบทบาทในราชสำนักเพราะสามารถรักษาโรคโลหิตไหลไม่หยุด (HEMOPHILIA) ให้แก่เจ้าชายอเล็กซิส (ALEXIS) ผู้เป็นองค์รัชทายาทของราชบัลลังก์รัสเซีย จึงทำให้ซาร์นาอเล็กซานดรามีความศรัทธาในตัวรัสเซียเป็นอย่างมากจนมีข่าวลือว่ารัสเซียเป็นซุ้รักของพระองค์⁵

⁵Mc Kay, *A History of Western Society*, PP.970-971.

รัสเซียแม้จะอ่านหนังสือไม่ค่อยออกแต่ข้อเสนอแนะของเขาก็ยังเป็นที่ยอมรับภายในราชสำนัก รัสเซียยังมีความใกล้ชิดกับพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 จนมีข่าวว่าบุคคลใดที่จะขอเข้าพบพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 จะต้องได้รับการอนุญาตจากรัสเซียเสียก่อนและรัสเซียยังนำเอาตำแหน่งทางราชการออกมาขายเพื่อหารายได้หรือมอบให้แก่คนใกล้ชิด การเข้ามามีบทบาทในราชสำนักของรัสเซียทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์จนทำให้ราชสำนักของรัสเซียได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก

ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1916 ในขณะที่กองทัพรัสเซียต้องสูญเสียทหารจากการบาดเจ็บและล้มตายไปประมาณ 6 ล้านคน กลุ่มชนชั้นสูงกลุ่มหนึ่งจึงถือโอกาสร่วมมือกันสังหารรัสเซีย การตายของรัสเซียได้นำความเศร้าโศกเสียใจมาสู่พระนางซารีนาอเล็กซานดราเป็นอย่างมาก

สาเหตุปัจจุบันของการปฏิวัติในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1917

เมื่อเกิดการขาดแคลนอาหารระบอบไปทั่วประเทศรัสเซีย รัฐบาลไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งยังไม่สามารถควบคุมราคาอาหารที่สูงขึ้นอย่างผิดปกติก่อให้เกิดการนัดหยุดงานและการประท้วงจากกลุ่มกรรมกรและพวกนักศึกษา

ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1917 ตามปฏิทินเก่าของรัสเซียซึ่งตรงกับวันที่ 8 มีนาคม ตามปฏิทินแบบตะวันตก ซึ่งถือเป็นวันสตรีสากล (INTERNATIONAL WOMEN'S DAY) พวกสตรีกลุ่มแม่บ้านได้ออกมาร่วมเดินขบวนไปตามท้องถนน ต่อมาได้เกิดความวุ่นวายขึ้นภายในกลุ่มประชาชนที่กำลังเข้าแถวเพื่อรอรับการปันส่วนขนมปังภายในกรุงเปโตรกราด ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นได้ลุกลามกลายเป็นการจลาจลระบอบไปทั่วกรุงเปโตรกราดโดยมีการเรียกร้องให้ยุติสงครามและให้ล้มการปกครองของพระเจ้าซาร์

"DOWN WITH THE TSAR"⁶

พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ซึ่งกำลังทรงปฏิบัติภารกิจอยู่ในแนวหน้าทรงมีพระบัญชาให้กองทหารออกมารักษาความสงบ แต่พวกทหารได้ปฏิเสธที่จะทำการปราบปรามและยิงปืนเข้าใส่ฝูงชน และในเวลาอีก 2 วันต่อมาพวกทหารในกรุงเปโตรกราดได้หันไปเข้ากับกลุ่ม

⁶Paul Bernstein and Robert W. Green, *History of Civilization : Since 1648* (Vol.II, New Jersey : Rowman & Allanheld, 1976), P.361.

ผู้ก่อการจลาจล ส่วนกลุ่มอื่นๆ ที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาลต่างก็พยายามออกมาควบคุมสถานการณ์เลวร้ายที่เกิดขึ้นโดยในวันที่ 12 มีนาคม ค.ศ. 1917 ตัวแทนของกลุ่มต่างๆ เช่น ตัวแทนของพวกทหารที่ตั้งอยู่ในกรุงเปโตรกราด กลุ่มผู้นำกรรมกรและสมาชิกบางส่วนของสภาดูมาที่มีหัวรุนแรงได้มาร่วมประชุมกันและตกลงให้มีการจัดตั้งคณะผู้ทำการแทนหรือสภาของกลุ่มกรรมกรและทหารซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามของโซเวียต⁷ (SOVIET) ขึ้น

ทางด้านสมาชิกส่วนใหญ่ของสภาดูมาก็ได้จัดให้มีการเลือกตั้ง คณะกรรมการชั่วคราว (TEMPORARY COMMITTEE) ขึ้นเพื่อเข้าควบคุมสถานการณ์และปกครองกรุงเปโตรกราดไปจนกว่าสถานการณ์จะดีขึ้น

เมื่อพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ทรงทราบข่าวสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในกรุงเปโตรกราด พระองค์จึงทรงรีบเสด็จกลับมายังเมืองหลวง แต่ขบวนรถไฟของพระองค์ได้ถูกควบคุมโดยทหารของฝ่ายปฏิวัติ หลังจากนั้น คณะกรรมการชั่วคราวของกลุ่มสมาชิกสภาดูมาและกลุ่มนายทหารต่างก็เสนอแนะให้พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 สละราชบัลลังก์ เพราะรัฐบาลไม่สามารถควบคุมกองทหารเอาไว้ได้ คณะกรรมการชั่วคราวแนะนำให้มีการแต่งตั้งเจ้าชายลวอฟ (LVOV) ขึ้นเป็นผู้นำของรัฐบาลชั่วคราว (PROVISIONAL GOVERNMENT) ซึ่งพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ทรงเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะดังกล่าว พระองค์จึงทรงประกาศสละราชสมบัติและทรงมอบตำแหน่งกษัตริย์ให้แก่เจ้าชายไมเคิล (MICHAEL) ซึ่งเป็นพระอนุชา แต่เจ้าชายไมเคิลทรงปฏิเสธที่จะยอมรับตำแหน่งดังกล่าว⁸

บทบาทของรัฐบาลชั่วคราว

รัฐบาลชั่วคราวได้เริ่มปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นทางการในวันที่ 16 มีนาคม ค.ศ. 1917 อุปสรรคสำคัญของการทำงานของรัฐบาลชั่วคราวคือสภาโซเวียตแห่งเปโตรกราด เพราะต่างฝ่ายต่างก็พยายามเข้าควบคุมสถานการณ์การปฏิวัติที่เกิดขึ้น

⁷โซเวียต มีความหมายถึง สภา หรือ คณะกรรมการ.

⁸Gordon A. Craig, *Europe Since 1914* (Illinois : The Dryden Press Inc., 1972), P.514.

รัฐบาลชั่วคราวได้ออกแถลงนโยบายซึ่งมีสาระสำคัญคือ

1. จะจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเพื่อทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่

2. สงครามที่ทำกับประเทศฝ่ายมหาอำนาจกลางยังคงต้องดำเนินต่อไป

3. จะจัดให้มีการปฏิรูปที่ดินเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ชาวนา

ส่วนสภาโซเวียตแห่งเปโตรกราดก็พยายามเร่งแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาหารที่เกิดขึ้นโดยใช้มาตรการรุนแรง นโยบายของสภาโซเวียตมักจะถูกกระตุ้นและชี้นำโดยกลุ่มผู้ก่อการปฏิวัติหัวรุนแรงเช่น กลุ่มบอลเชวิค (BOLSHEVIKS) ซึ่งสมาชิกคนสำคัญๆ เพิ่งเดินทางกลับมายังรัสเซียภายหลังการลี้ภัยไปอยู่ต่างประเทศและบางส่วนเพิ่งถูกปล่อยออกจากคุก บรรดาสมาชิกเหล่านี้ได้ร่วมมือกันให้การสนับสนุนต่อการปฏิวัติที่เกิดขึ้นโดยมีสมาชิกคนสำคัญๆ คือ

สตาลิน (STALIN) เดินทางจากไซบีเรียมาถึงกรุงเปโตรกราดในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1917

เลนิน (LENIN) เดินทางจากสวิตเซอร์แลนด์มาถึงกรุงเปโตรกราดในเดือนเมษายน ค.ศ. 1917 โดยความช่วยเหลือของกองทัพเยอรมัน ทั้งนี้เพราะฝ่ายเยอรมันคิดว่าแนวทางปฏิวัติของเลนินจะเป็นเครื่องช่วยทำลายสมรรถนะของกองทัพรัสเซียในการทำสงคราม

เลออน ทรอตสกี (LEON TROTSKY) เดินทางจากสหรัฐอเมริกาเข้าสู่กรุงเปโตรกราดในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1917

เลนินเป็นผู้นำที่เด่นที่สุดในบรรดาผู้นำที่มีความคิดรุนแรงในทางการเมือง จุดมุ่งหมายของเลนินในปี ค.ศ. 1917 คือการยึดอำนาจและเลนินมีความคิดที่จะดัดแปลงทฤษฎีของมาร์กให้เข้ากับสถานการณ์ทางการเมืองที่เป็นอยู่ในเวลานั้น เลนินและพวกบอลเชวิคต้องการได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มกรรมกรและทหารในกรุงเปโตรกราดเพื่อการปฏิวัติบรรลุจุดประสงค์แล้วก็จะจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดย

1. จัดทำสนธิสัญญาสงบศึกกับประเทศฝ่ายมหาอำนาจกลาง

2. จัดขนมปังให้เพียงพอแจกจ่ายแก่พวกกรรมกร

3. ให้มีการควบคุมโรงงานและเหมืองแร่โดยคณะกรรมการของพวกกรรมกร

4. ให้มีการแจกจ่ายที่ดินแก่พวกชาวนา

5. ให้สภาโซเวียตเป็นกลุ่มที่มีอำนาจทางการเมืองสูงสุดในรัสเซีย

รัสเซีย

การยึดอำนาจโดยพวกบอลเชวิคในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1917

ในระหว่างฤดูร้อนปี ค.ศ. 1917 พวกบอลเชวิคได้ดำเนินความพยายามที่จะเข้าควบคุมสภาโซเวียตแห่งเปโตรกราดอย่างเด็ดขาดในขณะที่กำลังเกิดความขัดแย้งขึ้นภายในคณะรัฐบาลชั่วคราว ในเรื่องที่รัสเซียยังคงร่วมทำสงครามร่วมกับฝ่ายพันธมิตร ในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1917 รัฐบาลชั่วคราวได้ออกคำสั่งให้กองทัพรัสเซียรุกเข้าไปในดินแดนออสเตรีย-ฮังการี แต่กลับปรากฏว่ากองทัพออสเตรียซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกองทัพเยอรมันสามารถทำลายกองทัพรัสเซียลงได้อย่างย่อยยับ ความพ่ายแพ้ของกองทัพรัสเซีย ความล้มเหลวในทางการทูตและความแตกแยกที่เกิดขึ้นภายในรัฐบาลชั่วคราวได้กลายเป็นตัวทำลายความนิยมของรัฐบาลชั่วคราวจากประชาชนรัสเซีย⁹

สภาโซเวียตแห่งเปโตรกราดและพวกบอลเชวิคเห็นเป็นโอกาสจึงเตรียมยึดอำนาจในเปโตรกราดแต่ก็ขาดการเตรียมการที่ดี และในเวลาต่อมาได้ปรากฏหลักฐานต่อสาธารณชนว่ามีการติดต่อบริเวณสายลับของฝ่ายเยอรมันกับผู้นำของพวกบอลเชวิค จึงทำให้การยึดอำนาจที่เกิดขึ้นในวันที่ 16 กรกฎาคม ค.ศ. 1917 มีอันต้องล้มไปในที่สุดโดยทรอตสกีถูกจับกุม ส่วนเลนินลี้ภัยไปอาศัยอยู่ในฟินแลนด์

⁹Bernstein and Green, *History of Civilization : Since 1648*, PP.362-363.

การก้าวขึ้นสู่อำนาจของเคเรนสกี

ภายหลังการยึดอำนาจโดยพวกบอลเชวิคล้มเหลวลง ในขณะที่เดียวกันภายในคณะรัฐบาลชั่วคราวความแตกก็ยังคงมีอยู่ จึงมีผลให้เคเรนสกี (KERENSKY) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากอังกฤษและฝรั่งเศสและมีตำแหน่งเป็นหัวหน้ากลุ่มปฏิวัติสังคม (SOCIAL REVOLUTIONARY) ได้ก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งหัวหน้ารัฐบาลชั่วคราวแทนเจ้าชายลวอฟ โดยในเดือนกันยายน ค.ศ. 1917 เคเรนสกีได้เป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวขึ้นมาใหม่ ซึ่งในเวลานั้น ศัตรูที่สำคัญของฝ่ายปฏิวัติ ได้แก่ นายพลคออร์นิลอฟ (KORNILOV) ผู้บัญชาการทหารบกคนใหม่ ซึ่งมีแผนการใช้กองทัพเป็นเครื่องมือในการยึดอำนาจในกรุงเปโตรกราด เพื่อเข้าควบคุมอำนาจในรัฐบาลชั่วคราวและทำการบดขยี้กองกำลังของสภาโซเวียต

ความพยายามในการยึดอำนาจของนายพลคออร์นิลอฟ

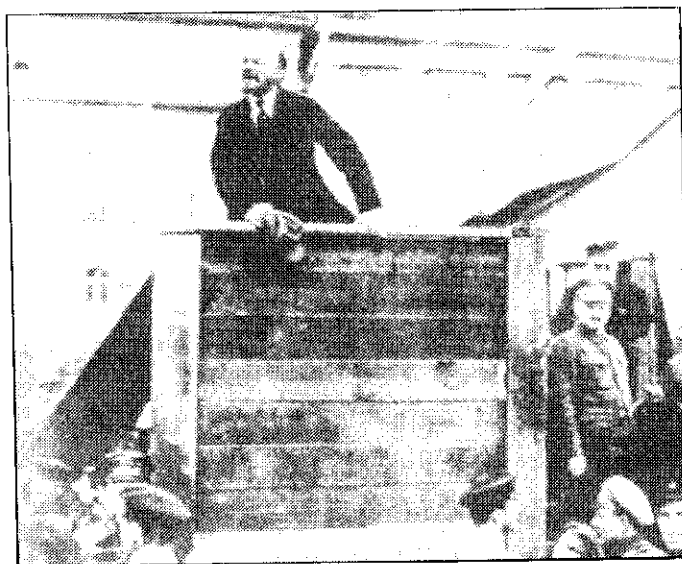
เมื่อเคเรนสกี ได้รับการขู่คุกคามจากผู้บัญชาการทหารบกคนใหม่จึงทำให้เขาต้องลดมาตรการในการปราบปรามพวกบอลเชวิคลง ในเวลาต่อมาสภาโซเวียตแห่งเปโตรกราด พวกบอลเชวิคและรัฐบาลชั่วคราวได้ร่วมมือกันต่อสู้กับความก้าวร้าวของผู้บัญชาการทหารบกคนใหม่จนมีผลให้นายพลคออร์นิลอฟถูกจับ

ในระหว่างเหตุการณ์การยึดอำนาจโดยกองทัพ นายกรัฐมนตรีเคเรนสกีได้ถูกกดดันจากสถานการณ์รอบด้านจนมีผลทำให้กลไกของรัฐบาลชั่วคราวต้องตกอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของพวกบอลเชวิค ซึ่งเป็นกลุ่มที่ต้องการยึดอำนาจและต้องการทำลายชื่อเสียงของฝ่ายอนุรักษนิยม ภายหลังเหตุการณ์ยึดอำนาจโดยนายพลคออร์นิลอฟยุติลงแล้ว นายกรัฐมนตรีเคเรนสกีต้องการเรียกเสียงสนับสนุนจากประชาชนกลับคืนมาจึงสั่งให้เปิดประชุมสภาดูมาในวันที่ 27 กันยายน ค.ศ. 1917 และในวันที่ 20 ตุลาคม ค.ศ. 1917 ซึ่งเป็นการประชุมของผู้แทนของกลุ่มชนทุกกลุ่มในรัสเซีย

แผนการยึดอำนาจของพวกบอลเชวิค

กลุ่มบอลเชวิคซึ่งรู้ตัวว่าจะไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ในสภาดูมาเอาไว้ได้จึงคิดว่าขาดไม่เข้าร่วมประชุมด้วยทั้งสองครั้ง นอกจากนี้ พวกบอลเชวิคยังพยายามเข้าไปคุมอำนาจในสภาโซเวียตแห่งเปโตรกราดอย่างเด็ดขาดโดยร่วมมือกับผู้แทนของพวกทหารที่มีอำนาจในสภาโซเวียตแห่งเปโตรกราด ในวันที่ 23 ตุลาคม ค.ศ. 1917 เลนินสามารถชักชวนให้คณะกรรมการกลางของพรรคบอลเชวิคลงมติให้ใช้กำลังยึดอำนาจจากรัฐบาล

ชั่วคราวและฝ่ายอนุรักษ์นิยมที่กำลังเกิดความแตกแยก เพราะถ้าหากเลื่อนเวลาของการ
ก่อการออกไปอาจพลาดโอกาสที่ดี ซึ่งจะเป็นการพลาดจนไม่มีโอกาสทำได้สำเร็จอีกต่อไป
ในภายภาคหน้า¹⁰

เลนิน

การปฏิวัติเดือนตุลาคม ค.ศ. 1917 (ตามปฏิทินเก่าของรัสเซีย)

ในระหว่างคืนวันที่ 6-7 พฤศจิกายน ค.ศ. 1917 (ตามปฏิทินของยุโรปตะวันตก)
พรรคบอลเชวิคได้ทำการยึดอำนาจในกรุงเปโตรกราดจนประสบผลสำเร็จโดยการเข้ายึด
ศูนย์กลางควบคุมโทรศัพท์ สถานีรถไฟและโรงไฟฟ้า หลังจากนั้นเรือรบก็ได้ระดมยิงเข้าใส่
พระราชวังฤดูหนาวซึ่งเป็นที่ตั้งของรัฐบาลชั่วคราวนายกรัฐมนตรีเคเรนสกีไม่สามารถหยุดยั้ง
การโจมตีที่เกิดขึ้น ต่อมาในตอนสายของวันที่ 7 พฤศจิกายน ค.ศ. 1917 เลนินจึงจัดการ
ประชุมสภาโซเวียตของประชาชนชาวรัสเซียทั้งหมด (ALL RUSSIAN CONGRESS OF
SOVIETS) ขึ้นและได้มีการออกประกาศอย่างเป็นทางการว่ารัฐบาลชั่วคราวได้ล่มสลาย
ลงแล้ว หลังจากนั้นที่ประชุมจึงลงมติเปลี่ยนชื่อสภาโซเวียตของประชาชนชาวรัสเซีย

¹⁰นั้นทา โชติกะพุกกณะ, ประวัติศาสตร์รัสเซีย (กรุงเทพฯ : ประเมษฐ์การพิมพ์, 2523), หน้า 172.

ทั้งหมดมาเป็นสภาผู้ตรวจการของประชาชน (COUNCIL OF PEOPLE'S COMMISSARS) ให้มีอำนาจในการบริหารและปกครองประเทศแทนรัฐบาลชั่วคราว โดยมี นิโคไล เลนิน (NICOLAI LENIN) ดำรงตำแหน่งประธานสภาผู้ตรวจการของประชาชน

การปฏิวัติในครั้งนี้เป็นที่รู้จักกันในนามของ การปฏิวัติเดือนตุลาคม เพราะพวกบอลเชวิคทำการยึดอำนาจในเดือนตุลาคมตามปฏิทินจูเลียน (JULIAN CALENDAR) ซึ่งใช้อย่างเป็นทางการในรัสเซียมาจนถึงปี ค.ศ. 1918

การร่างรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้ง

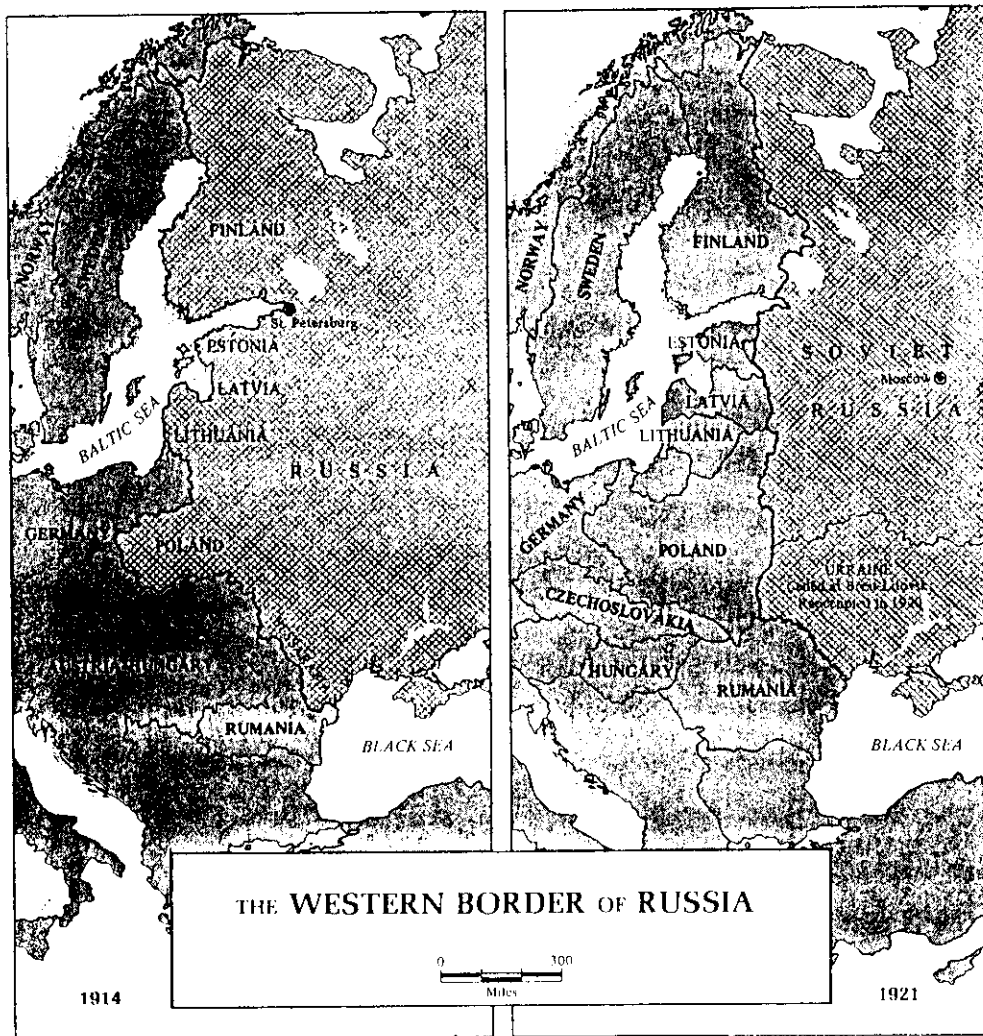
ในวันที่ 25 พฤศจิกายน ค.ศ. 1917 ได้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ขึ้นภายใต้การกำกับและดูแลโดยอดีตนายกรัฐมนตรีเคเรนสกี ต่อมาจึงได้จัดให้มีการเลือกตั้งขึ้นซึ่งนับเป็นการเลือกตั้งที่มีความใกล้เคียงกับการเลือกตั้งแบบเสรีนิยมของกลุ่มประเทศในยุโรปตะวันตกเท่าที่รัสเซียได้เคยทำมา มีประชาชนที่มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งมาใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงประมาณ 36 ล้านคนโดยอดีตนายกรัฐมนตรีเคเรนสกี และกลุ่มปฏิวัติสังคม (SOCIAL REVOLUTIONARY) ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งประมาณ 21 ล้านเสียง ส่วนเลนินและพรรคบอลเชวิคได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งประมาณ 9 ล้านเสียง ส่วนคะแนนที่เหลือเป็นคะแนนของพรรคการเมืองอื่นๆ

เมื่อมีการเปิดประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญในวันที่ 18 มกราคม ค.ศ. 1918 พรรคบอลเชวิคก็ใช้กำลังทหารเข้ายุติการประชุม

การจัดตั้งองค์กรต่างๆ และการเปลี่ยนชื่อพรรคบอลเชวิค

หลังจากที่พรรคบอลเชวิคทำการยึดอำนาจได้สำเร็จในวันที่ 7 พฤศจิกายน ค.ศ. 1917 แล้ว จึงมีการออกกฎหมายมาใช้บังคับเป็นฉบับแรกโดยให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการผู้มีอำนาจสูงสุดของประชาชนชาวรัสเซียทั้งหมดเพื่อต่อสู้กับฝ่ายต่อต้านการปฏิวัติ โดยมีชื่อย่อภาษารัสเซียว่า C.H.E.K.A. ซึ่งในเวลาต่อมา C.H.E.K.A. ได้กลายมาเป็นองค์การตำรวจลับของพรรคบอลเชวิคที่มีความโหดร้ายเช่นเดียวกับองค์การตำรวจของพระเจ้าซาร์ที่เคยมีมา

ในวันที่ 18 มกราคม ค.ศ. 1918 พรรคบอลเชวิคได้จัดตั้งกองทัพแดง (RED ARMY) ขึ้นภายใต้การบังคับบัญชาของเลออน ทรอตสกี ต่อมาในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1918 พรรคบอลเชวิคได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นพรรคคอมมิวนิสต์ (COMMUNIST PARTY)

ชายแดนรัสเซียทางภาคตะวันตก

ในวันที่ 10 กรกฎาคม ค.ศ. 1918 รัฐบาลคอมมิวนิสต์ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่และประกาศให้รัสเซียมีการปกครองในระบอบสาธารณรัฐ ซึ่งมีชื่ออย่างเป็นทางการว่า สาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตรัสเซีย (THE RUSSIAN SOVIET FEDERATED SOCIALIST REPUBLIC)¹¹

¹¹ปราณี ศิริจันทพันธ์, ประวัติศาสตร์ยุโรปสมัยปัจจุบัน (ค.ศ. 1919-ปัจจุบัน) (พิมพ์ครั้งที่ 2 ; กรุงเทพฯ : แสงจันทร์การพิมพ์, 2528), หน้า 45.

คำขวัญที่เลืมนำมาใช้ในระหว่างการปฏิวัติคือสัญญาที่จะมอบสันติภาพ ขนบปัง และที่ดิน (PEACE BREAD AND LAND) แก่ชาวรัสเซีย แต่กลับปรากฏว่าเมื่อพรรคบอลเชวิคยึดอำนาจได้สำเร็จแล้วกลับนำมาซึ่งสงครามกลางเมืองและความน่าสพึงกลัวของการปกครองในระบอบคอมมิวนิสต์

สนธิสัญญาสงบศึกเบรสท์-ลิตอฟ (TREATY OF BREST-LITOVSK)

พรรคคอมมิวนิสต์ได้ประกาศยุติสงครามที่ทำกับฝ่ายมหาอำนาจกลางโดยได้มีการลงนามในสนธิสัญญาเบรสท์-ลิตอฟ ในวันที่ 3 มีนาคม ค.ศ. 1918 ทำให้เกิดผลติดตามมาคือ

1. ฟินแลนด์ แอสโทเนีย ลิทเวเนีย โปแลนด์และยูเครนเป็นเอกราช คาร์ส (KARS) อาร์ดาฮาน (ARDAHAN) และบาทัม (BATUM) ดินแดน 3 แห่งบริเวณคอเคซัสต้องยกให้ตุรกี

2. รัสเซียต้องสูญเสียประชากรไปถึง 1 ใน 4 สูญเสียพื้นที่ในยุโรปไปถึง 1 ใน 4 และสูญเสียเมืองแร่เหล็กและเมืองถ่านหินที่ได้มีการพัฒนาไปแล้วถึง 3 ใน 4 ของจำนวนที่มีอยู่ ซึ่งรัสเซียไม่เคยทำสัญญาในลักษณะที่เสียเปรียบเช่นนี้มาก่อนเป็นเวลานับศตวรรษ

3. พรรคคอมมิวนิสต์มีความเห็นว่าสงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นการต่อสู้ระหว่างพวกนายทุนด้วยกันเองแต่ก็ได้ส่งผลกระทบต่อชาวรัสเซียที่ต้องทนทุกข์ทรมานเพราะการบาดเจ็บและล้มตายไปเป็นเวลาถึง 4 ปี ดังนั้น สิ่งที่ชาวรัสเซียต้องการคือสันติภาพ

4. พรรคคอมมิวนิสต์คิดว่าการยึดดินแดนที่สูญเสียไปกลับคืนมาเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ในอนาคต และในเวลาอีก 25 ปีต่อมาดินแดนทั้งหมดที่รัสเซียได้สูญเสียไปยกเว้นฟินแลนด์ก็ได้กลับคืนมาเป็นของรัสเซียอีกครั้ง¹²

ปัญหาที่เกิดขึ้นภายหลังการปฏิวัติ

ภายหลังการปฏิวัติยึดอำนาจได้สำเร็จแล้วพรรคคอมมิวนิสต์ต้องเผชิญกับปัญหาที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในประเทศซึ่งเป็นผลมาจากการที่พรรคคอมมิวนิสต์ได้ออกกฎหมายมาบังคับใช้หลายฉบับทำให้ประชาชนบางส่วนที่สูญเสียประโยชน์ไม่พอใจ

2. ปัญหาที่มาจากภายนอกคือการต่อสู้กับพวกที่ต่อต้านการปฏิวัติ

¹²Bernstein and Green, *History of Civilization : Since 1648*, P.366.

สงครามกลางเมือง (ค.ศ. 1917-1921)

กฎหมายฉบับต่างๆ ที่พรรคคอมมิวนิสต์ออกมาบังคับใช้มีสาระสำคัญพอสรุปได้ เช่น การยึดธนาคารของเอกชนมาเป็นของรัฐ การยึดทรัพย์สินของประชาชนและศาสนจักรมาเป็นของรัฐโดยไม่มีการจ่ายค่าชดเชย การเข้าควบคุมโรงงานและสหภาพกรรมกร และการนำเอาที่ดินผืนใหญ่ออกมาแบ่งแจกจ่ายให้แก่พวกชาวนาโดยไม่มีการจ่ายค่าชดเชยให้แก่เจ้าของที่ดินเดิม การออกกฎหมายดังกล่าวทำให้พรรคคอมมิวนิสต์ถูกต่อต้านเป็นอย่างมาก¹³

จากผลกระทบทางเศรษฐกิจซึ่งรัสเซียได้รับจากการเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่ 1 เมื่อมารวมกับเหตุการณ์การกวาดล้างกลุ่มต่อต้านการปฏิวัติ จึงกลายมาเป็นชนวนที่ก่อให้เกิดสงครามกลางเมืองขึ้นในตอนปลายปี ค.ศ. 1917 ซึ่งได้ขยายตัวออกไปทั่วยุโรปด้วยความรุนแรง

พรรคคอมมิวนิสต์ถึงแม้จะเป็นพรรคเล็กแต่ก็มีการจัดองค์การเป็นอย่างดีต้องทำงานอย่างหนักเพื่อเข้าควบคุมสถานการณ์ความวุ่นวายที่เกิดขึ้น ศัตรูที่สำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์คือ พวกรัสเซียขาว (WHITE RUSSIANS) ซึ่งประกอบไปด้วย พวกนิยมกษัตริย์ พวกเสรีนิยม พวกที่ต้องการให้รัสเซียมีการปกครองในระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ กลุ่มปฏิวัติสังคมนิยมและกลุ่มการเมืองอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ศัตรูของพรรคคอมมิวนิสต์ก็มีจุดอ่อนตรงที่ไม่สามารถรวมตัวกันได้ จึงทำให้พรรคคอมมิวนิสต์ยังคงอำนาจไว้ได้

สงครามแห่งความหฤโหด

พรรคคอมมิวนิสต์ได้ใช้วิธีการปราบปรามความวุ่นวายที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงเพื่อก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพขึ้นภายในรัสเซีย โดยเฉพาะในระหว่างปี ค.ศ. 1918-1920 สงครามแห่งความหฤโหดหรือที่รู้จักกันในนามของ **RED TERROR** มีความรุนแรงยิ่งกว่าเหตุการณ์ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นภายหลังการปฏิวัติฝรั่งเศสปี ค.ศ. 1789 เพราะการปฏิวัติฝรั่งเศสมุ่งปราบปรามศัตรูทางการเมืองเป็นรายบุคคล แต่สงครามแห่งความหฤโหดในรัสเซียเป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ต่อกลุ่มชนทุกกลุ่มที่เป็นศัตรูกับพรรคคอมมิวนิสต์ ทำให้มีชาวรัสเซียถูกสังหารชีวิตไปเป็นจำนวนมากโดยไม่ได้รับการไต่สวน

¹³Felix Gilbert, *The End of the European Era 1914 to the Present* (2nd ed : New York : W.W. Norton & Company, 1979), PP.154-155

การสังหารพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 และพระราชวงศ์

ในวันที่ 16 กรกฎาคม ค.ศ. 1918 พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 และพระราชวงศ์ได้ถูกสังหารที่ เอคาเตอรินเบิร์ก (EKATERINBURG) ภายหลังจากที่พระองค์และพระราชวงศ์ได้ถูกควบคุมตัวและถูกนำไปกักขังในที่ต่าง ๆ โดยคำสั่งของผู้นำท้องถิ่นของพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งกลัวว่าพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 และพระราชวงศ์อาจถูกชิงตัวหรืออาจได้รับการช่วยเหลือจากกองทัพของกลุ่มต่อต้านการปฏิวัติ¹⁴

ศัตรูของการปฏิวัติที่มาจากภายนอก

ในขณะที่ความวุ่นวายและสงครามแห่งความหิวโหยได้นำความหายนะมาสู่ประเทศรัสเซีย แต่กองทัพแดงภายใต้การนำของ เลออน ทรอตสกี บุรุษผู้มีความสามารถก็ได้ใช้ความสามารถช่วยพรรคคอมมิวนิสต์ให้รอดพ้นจากการคุกคามจากศัตรูภายนอกได้สำเร็จ ศัตรูของการปฏิวัติที่มาจากภายนอกประกอบไปด้วย

1. พวกชาตินิยมยูเครนได้ส่งกองกำลังเข้าช่วยเหลือกลุ่มต่อต้านการปฏิวัติจากทางภาคใต้

2. พวกโปแลนด์เข้าโจมตีรัสเซียจากทางภาคตะวันออก

3. กองทัพจากประเทศในกลุ่มบอลติกได้บุกเข้าโจมตีกรุงเปโตรกราด

4. อังกฤษและฝรั่งเศสได้ยกพลขึ้นบกทางตอนเหนือของรัสเซีย

5. กองทัพญี่ปุ่นและกองทัพอเมริกันได้ยกพลขึ้นบกที่เมืองวลาดีวอสต็อก

อย่างไรก็ดี การขาดความร่วมมือประสานงานระหว่างกลุ่มต่อต้านการปฏิวัติจากภายนอกเป็นการเปิดโอกาสให้กองทัพแดงสามารถเผชิญหน้ากับศัตรูที่ละกลุ่มจนทำให้กองทัพแดงได้รับชัยชนะไปในปี ค.ศ. 1921¹⁵

นอกจากการต่อสู้กับพวกรัสเซียขาวและการคุมคามจากศัตรูภายนอกแล้วรัฐบาลคอมมิวนิสต์ยังต้องเผชิญกับปัญหาการก่อการจลาจลของพวกชาวนาในระหว่างปี ค.ศ. 1920 ซึ่งมีสาเหตุมาจากการขาดแคลนอาหาร และการก่อการจลาจลของพวกกลาสีเรียที่เมืองครอนสตาตท์ (KRONSTADT) ในระหว่างวันที่ 21 กุมภาพันธ์ - 17 มีนาคม ค.ศ. 1921 การปราบปรามการจลาจลที่เกิดขึ้นทั้งสองครั้งทำให้มีผู้สูญเสียชีวิตไปเป็นจำนวนมาก

¹⁴Palmer, *The Penguin Dictionary of Modern History*, P.213.

¹⁵Bernstien and Green, *History of Civilization : Since 1648*, P.367.

รัฐบาลของชาติต่างๆ ยังคงไม่ยอมรับรองสถานภาพของรัฐบาลโซเวียตรัสเซีย
ถึงแม้สงครามกลางเมืองได้ยุติลงแล้วเป็นเวลาหลายปี ต่อมาอังกฤษเริ่มรับรองสถานภาพ
ของรัฐบาลโซเวียตรัสเซียในเดือนมกราคม ค.ศ. 1924 สหรัฐอเมริการับรองในปี ค.ศ. 1933
และยูโกสลาเวียรับรองในปี ค.ศ. 1940¹⁶

เคลมอนโซ วิลสัน และลอร์ด ยอร์ช

¹⁶Palmer, *The Penguin Dictionary of Modern History*, P.253.

การประชุมสันติภาพที่กรุงปารีส (PARIS PEACE CONFERENCE OF 1919-1920)

ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ยุติลงแล้วประเทศฝ่ายพันธมิตรซึ่งเป็นฝ่ายชนะสงครามได้จัดให้มีการประชุมสันติภาพขึ้นที่กรุงปารีสตั้งแต่วันที่ 18 มกราคม ค.ศ. 1919 ไปจนถึงวันที่ 20 มกราคม ค.ศ. 1920 โดยมีผู้แทนจากประเทศต่างๆ ทั้งหมด 27 ประเทศ เข้าร่วมประชุม¹⁷ แต่ผู้ที่มีบทบาทเด่นที่สามารถชี้หน้าในการประชุมในครั้งนี้ได้แก่ผู้แทนของ 4 ประเทศมหาอำนาจ (BIG FOUR) ซึ่งได้แก่

1. ประธานาธิบดีวูดโร วิลสัน (WOODROW WILSON) แห่งสหรัฐอเมริกา
2. นายกรัฐมนตรี ยอร์ช เคลม็องโซ (GEORGE CLEMENCEAU) แห่งฝรั่งเศส
3. นายกรัฐมนตรี เดวิด ลอยด์ จอร์จ (DAVID LLOYD GEORGE) แห่งอังกฤษ
4. นายกรัฐมนตรี วิทตอริโอ ออร์ลันโด (VITTORIO ORLANDO) แห่งอิตาลี

ประเทศฝ่ายแพ้สงครามไม่ได้รับอนุญาตให้ส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุมเช่นเดียวกับประเทศโซเวียตรัสเซีย ซึ่งได้ถอนตัวออกจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ไปตั้งแต่เดือนมีนาคม ค.ศ. 1918 และได้ลงนามในสนธิสัญญาสงบศึกเบรสต์-ลิทอฟ กับประเทศฝ่ายมหาอำนาจกลางไปแล้ว จึงไม่ได้ส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุมครั้งนี้ด้วย¹⁸

หลัก 14 ประการ (FOURTEEN POINTS)

ในวันที่ 8 มกราคม ค.ศ. 1919 ซึ่งเป็นเวลาก่อนหน้าที่จะเริ่มการประชุมสันติภาพเพียง 10 วัน ประธานาธิบดี วิลสัน ได้กล่าวสุนทรพจน์ซึ่งในเวลาต่อมาได้กลายมาเป็นที่ยอมรับของกลุ่มประเทศฝ่ายชนะสงครามเพื่อใช้เป็นหลักในการเจรจาทำความตกลงในสนธิสัญญาสันติภาพประกอบไปด้วยหลัก 14 ประการดังนี้ คือ

1. ให้ยกเลิกการดำเนินนโยบายทางการทูตแบบลับ
2. ให้มีเสรีภาพในการเดินเรือในท้องทะเลหลวง
3. ให้ยกเลิกอุปสรรคขัดขวางในการติดต่อทางเศรษฐกิจ
4. ให้มีการจำกัดอาวุธ
5. ให้มีการตกลงในปัญหาอาณานิคม

¹⁷Mc Kay, *A History of Western Society*, P.980.

¹⁸ปราณี ศิริจันทร์พันธ์, *ประวัติศาสตร์ยุโรปสมัยปัจจุบัน (ค.ศ. 1919-ปัจจุบัน)*, หน้า 9.

6. ให้มีการถอนกำลังออกจากดินแดนรัสเซีย
7. ให้มีการฟื้นฟูประเทศเบลเยียมขึ้นมาใหม่
8. ให้ฝรั่งเศสได้รับดินแดนอัลซัสและลอร์เรนคืนจากเยอรมนี
9. ให้มีการจัดชายแดนของประเทศอิตาลีขึ้นมาใหม่
10. ให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอาณาจักรออสเตรีย-ฮังการีเดิมมีการปกครองตนเอง
11. ให้เซอร์เบียมีทางออกทางทะเล
12. ให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอาณาจักรตุรกีที่ไม่ใช่ชาวเตอร์กมีการปกครองตนเอง
13. ให้โปแลนด์ได้รับเอกราชและมีทางออกทางทะเล
14. ให้มีการจัดตั้งองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อยืนยันความเป็นเอกราชแก่ทุกประเทศในโลก¹⁹

ข้อเรียกร้องของอิตาลี

ในขณะที่การเจรจาสันติภาพกำลังดำเนินไปอยู่นั้นบทบาทในการชี้แนะและอำนาจในการต่อรองได้ตกอยู่กับผู้นำเพียงสามชาติ คือ วิลสัน เคลมมอนด์ และ ลอยด์ จอร์จ ส่วนออร์ลันโดนั้นไม่ค่อยมีบทบาทเด่นจนกลายเป็นเพียงตัวประกอบของผู้นำ 3 ประเทศมหาอำนาจ ข้อเรียกร้องที่สำคัญของนายออร์ลันโดได้แก่การร้องขอคืนแดนตามที่ได้ทำไว้ในสนธิสัญญาลอนดอนซึ่งทำกับอังกฤษ ฝรั่งเศสและรัสเซีย ในปี ค.ศ. 1915 ซึ่งประเทศฝ่ายพันธมิตรตกลงที่จะมอบดินแดนเทรนต์โน ทริเอสเต ไทโรล อิสเทรียและดัลมาเทียให้แก่อิตาลี ถ้าอิตาลีเข้าร่วมสงครามกับฝ่ายพันธมิตร แต่ข้อเรียกร้องของออร์ลันโดก็ได้ถูกคัดค้านจากประธานาธิบดีวิลสัน

ข้อเสนอในการจัดตั้งองค์การสันนิบาตชาติ

ประธานาธิบดีวิลสัน ได้เสนอให้มีการจัดตั้งองค์การสันนิบาตชาติ (LEAGUE OF NATIONS) ขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นองค์การระหว่างประเทศเพื่อพิทักษ์รักษาเอกราชของบรรดาประเทศสมาชิกจากความก้าวร้าวของประเทศมหาอำนาจ และเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดสงครามขึ้นในอนาคต แต่ลอยด์ จอร์จ กับ เคลมมอนด์ ไม่ค่อยจะเห็นด้วยกับความคิดดังกล่าว

¹⁹Palmer, *The Penguin Dictionary of Modern History*, P.117.

ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องเยอรมนี

เคลมมองโซหมีมีความตั้งใจจะลงโทษและแก้แค้นต่อเยอรมนีซึ่งถือเป็นศัตรูสำคัญของฝรั่งเศส ส่วนลอร์ด ยอร์ช ในทางส่วนตัวแล้วต้องการดำเนินนโยบายที่เป็นกลางต่อเยอรมนี แต่จากการที่เขาเพิ่งชนะการเลือกตั้งในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1917 ที่ผ่านมาด้วยการเสนอนโยบายชาตินิยมที่จะดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหายจากเยอรมนีให้มากที่สุด ดังนั้นเมื่อ ลอร์ด ยอร์ช เข้าร่วมประชุมสันติภาพเขาจึงต้องดำเนินการตามที่ได้หาเสียงไว้กับประชาชนอังกฤษ

เคลมมองโซนั้นนอกจากต้องการแก้แค้นต่อเยอรมนีเพื่อสนองความรู้สึกของประชาชนฝรั่งเศสแล้วเขายังต้องการสร้างความมั่นคงให้แก่ฝรั่งเศสโดยการสร้างดินแดนกันชน (BUFFER STATE) ระหว่างเยอรมนีกับฝรั่งเศส ไม่ต้องการให้เยอรมนีมีกำลังทหารอีกต่อไปและต้องการให้เยอรมนีชดใช้ค่าปฏิกรรมสงครามเป็นจำนวนมากแก่ฝรั่งเศส แต่ข้อเรียกร้องของเคลมมองโซกลับไม่ได้รับการเอาใจใส่จากทั้งวิลสันและลอร์ด ยอร์ช โดยเฉพาะวิลสันไม่ต้องการให้ฝรั่งเศสสร้างความกดดันต่อเยอรมนีมากเกินไปเพราะอาจเป็นสาเหตุผลักดันให้เยอรมนีหันไปคบหากับโซเวียตรัสเซีย

เมื่อวิลสันไม่สามารถหาข้อยุติในปัญหาเรื่องเยอรมนีกับเคลมมองโซ วิลสัน จึงบินกลับสหรัฐอเมริกาทำให้เคลมมองโซเริ่มเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องประนีประนอมกับประเทศที่เป็นพันธมิตร ทั้งนี้เพราะฝรั่งเศสซึ่งมีประชากรเพียงประมาณ 40 ล้านคนคงไม่สามารถเผชิญหน้ากับเยอรมนีซึ่งมีประชากรถึงประมาณ 60 ล้านคนแต่เพียงลำพัง ภายหลังจากเจรจาดตกลงประนีประนอมสิ้นสุดลงผู้แทนของทั้งสามประเทศจึงตกลงให้สหรัฐอเมริกาและอังกฤษให้ความช่วยเหลือแก่ฝรั่งเศสในกรณีที่ฝรั่งเศสถูกโจมตีจากเยอรมนี เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับการที่ฝรั่งเศสจะให้การสนับสนุนต่อการจัดตั้งองค์การสันนิบาตชาติตามความต้องการของประธานาธิบดีวิลสัน²⁰

การประชุมสันติภาพที่กรุงปารีสก่อให้เกิดการทำสนธิสัญญาสันติภาพซึ่งประกอบไปด้วย สนธิสัญญาแวร์ซายส์ สนธิสัญญาแซง แยร์แมง สนธิสัญญาตริอานอง สนธิสัญญาเนยีและสนธิสัญญาแซร์ฟ ซึ่งชื่อของสนธิสัญญาแต่ละฉบับได้มาจากชื่อของอำเภอที่อยู่รอบนอกของกรุงปารีส²¹

²⁰Mc Kay, *A History of Western Society*, p.982.

²¹ประเสริฐ เรื่องสกุล, *ยุโรปสมัยใหม่ ค.ศ. 1789-1971* (พิมพ์ครั้งที่ 5 ; กรุงเทพฯ : พีระพัทธนา, 2522), หน้า 214.

ยุโรปภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ยุติ
 ที่มา The Mainstream of Civilization

สนธิสัญญาแวร์ซายส์ (TREATY OF VERSAILLES)

สนธิสัญญาแวร์ซายส์เป็นสนธิสัญญาที่ทำกับประเทศเยอรมนีถือเป็นสนธิสัญญาฉบับสำคัญที่สุดในการทำสัญญาสันติภาพในครั้งนี้ โดยได้มีการลงนามกันในห้องกระจกของพระราชวังแวร์ซายส์ (ซึ่งเป็นสถานที่เดียวกันกับการประกาศจัดตั้งประเทศเยอรมนีขึ้นเมื่อ 48 ปีก่อน) ในวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ. 1919 โดยมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. เยอรมนีต้องยกอัสซัสและลอร์เรนคืนให้แก่ฝรั่งเศส
2. เยอรมนีต้องยกแคว้นยูเพน (EUPEN) มาลเมดี (MALMEDY) และมอเรสเนท (MORESNET) ให้แก่เบลเยียม
3. แคว้นซาร์ (SAAR) ให้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลขององค์การสันนิบาตชาติเป็นเวลา 15 ปี หลังจากนั้น ก็จะทำให้ประชาชนลงประชามติตัดสินอนาคตทางการเมืองว่าจะไปรวมอยู่กับชาติใด และในระหว่างนี้อนุญาตให้ฝรั่งเศสเข้าไปขุดถ่านหินได้เป็นเวลา 15 ปี เพื่อเป็นการชดเชยต่อค่าเสียหายที่ฝรั่งเศสได้รับจากการทำสงคราม
4. ดินแดนทางตอนเหนือและตอนกลางของแคว้นซเลสวิกให้ประชาชนลงประชามติเลือกว่าจะไปรวมกับเดนมาร์กหรืออยู่อย่างเดิมกับเยอรมนี
5. เยอรมนีต้องยกดินแดนส่วนใหญ่ของแคว้นปรัสเซียตะวันตกและแคว้นโปเซน (POSEN) ให้แก่ประเทศโปแลนด์ที่เกิดใหม่ และให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในแคว้นปรัสเซียตะวันออกและอัปเปอร์ไซลิเซีย (UPPER SILICIA) ลงประชามติตัดสินใจเลือกที่จะอยู่กับโปแลนด์หรือเยอรมนี
6. เยอรมนีต้องยกเมืองท่าเมเมล (MEMEL) ให้แก่ฝ่ายพันธมิตร
7. เยอรมนีต้องยกอาณานิคมที่มีอยู่ทั้งหมดให้แก่ฝ่ายพันธมิตรโดยให้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลขององค์การสันนิบาตชาติ
8. กองทัพบกเยอรมันถูกจำกัดจำนวนลงเหลือเพียง 100,000 คน กองทัพเรือมีเรือรบได้ไม่เกิน 6 ลำและห้ามไม่ให้เยอรมนีมีเครื่องบินรบและเรือดำน้ำไว้ในครอบครอง
9. ดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำไรน์ (RHINELAND) จะถูกยึดครองโดยกองกำลังของฝ่ายพันธมิตรเป็นเวลา 15 ปี โดยดินแดนฝั่งขวาของแม่น้ำไรน์ภายในรัศมี 30 ไมล์ (50 กิโลเมตร) จะต้องกลายมาเป็นเขตปลอดทหาร
10. คลองค็ิลและแม่น้ำที่อยู่ภายในเขตแดนของประเทศเยอรมนีจะต้องกลายมาเป็นเขตน่านน้ำสากล
11. เยอรมนีต้องจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามซึ่งสามารถแบ่งย่อยได้ดังต่อไปนี้คือ
 - 11.1 ในปี ค.ศ. 1921 คณะกรรมการฝ่ายพันธมิตรได้แจ้งยอดค่าปฏิกรรมสงครามที่เยอรมนีจะต้องจ่ายในระยะ 2-3 ปีแรกจำนวน 5 พันล้านดอลลาร์
 - 11.2 เยอรมนีจะต้องส่งมอบเรือประมงจำนวน 1 ใน 4 ให้แก่ฝ่ายพันธมิตร
 - 11.3 เยอรมนีจะต้องสร้างเรือสินค้าจำนวนน้ำหนักทั้งหมด 2 แสนตันชดใช้ให้แก่ประเทศฝ่ายพันธมิตรเป็นเวลา 5 ปี

11.4 เยอรมนีจะต้องส่งถ่านหินให้แก่ประเทศฝ่ายพันธมิตร

11.5 เยอรมนีจะต้องเป็นฝ่ายเสียค่าใช้จ่ายให้แก่กองทัพของฝ่ายพันธมิตร ซึ่งเข้าไปทำหน้าที่ยึดครองดินแดนเยอรมนี

เยอรมนีจะต้องรับผิดชอบดำเนินการตามสาระสำคัญของสนธิสัญญาแวร์ซายส์ ในฐานะที่เยอรมนีได้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝ่ายก่อสงครามซึ่งสหรัฐอเมริกาไม่เห็นด้วยตั้งแต่แรก และสหรัฐอเมริกาก็ไม่ได้ร่วมลงนามให้สัตยาบันต่อสนธิสัญญานับนี้เพราะประธานาธิบดีวิลสันมีปัญหาเกี่ยวกับวุฒิสภาจนไม่สามารถตกลงประนีประนอมกันได้

สนธิสัญญาแซง แอร์แมง (TREATY OF ST.GERMAIN)

สนธิสัญญาแซง แอร์แมง เป็นสนธิสัญญาที่ทำกับประเทศออสเตรียโดยมีการลงนามในวันที่ 10 กันยายน ค.ศ. 1919 ซึ่งสนธิสัญญานับนี้จะเป็นการยืนยันในการแยกดินแดนออสเตรียออกจากฮังการีโดยมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. ประเทศออสเตรียที่ถูกจัดตั้งขึ้นใหม่ถูกบังคับให้ยอมรับในความเป็นเอกราชของประเทศที่เกิดขึ้นใหม่คือ โปแลนด์ ฮังการี เชคโกสโลวาเกียและยูโกสลาเวีย

2. ประเทศเกิดใหม่ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อที่ 1 ต้องยอมรับในสถานภาพของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ภายใต้การปกครองของแต่ละประเทศ

3. ออสเตรียต้องสูญเสียดินแดน เทนตินโน ไทรอลใต้ ทริเอสเต อีสเทรียและกาลิเซียตะวันออก

4. ออสเตรียต้องจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามเป็นจำนวนมากในฐานะที่เป็นฝ่ายก่อสงครามร่วมกับเยอรมนี และถูกจำกัดกำลังทหารลงเหลือ 30,000 คน

5. ห้ามไม่ให้มีการรวมออสเตรียเข้ากับเยอรมนี (ANSCHLUSS)

สนธิสัญญานับนี้ทำให้ออสเตรียต้องสูญเสียทั้งดินแดนและประชากรไปเป็นจำนวนมาก ออสเตรียกลายเป็นประเทศเล็กที่มีประชากรเพียง 6 ล้านคน และไม่มีทางออกทางทะเล (LANDLOCKED COUNTRY)

สนธิสัญญาตริอานอง (TREATY OF TRIANON)

สนธิสัญญาตริอานองเป็นสนธิสัญญาที่ทำกับประเทศฮังการีโดยมีการลงนามในวันที่ 4 มิถุนายน ค.ศ. 1920 โดยมีนายพลเรือเอกนิโคลัส ฮอร์ธี (NICHOLAS HORTHY) ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้นำของรัฐบาลชั่วคราวและดำรงตำแหน่งองค์ผู้สำเร็จราชการเนื่องจาก

พระเจ้าซาร์สก็ซาร์ย็องค์สุดท้ายของฮังการีกำลังมีปัญหาเรื่องสิทธิในการขึ้นครองบัลลังก์ ซึ่งก่อนหน้านี้อำนาจรัฐบาลชั่วคราวสามารถขับไล่รัฐบาลคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของ เบลา กัน (BELA KUN) และกองทัพโรมาเนียที่ฉวยโอกาสเข้าทำการยึดครองดินแดนฮังการีออกไปได้สำเร็จในปี ค.ศ. 1919 สนธิสัญญาตริอานองทำให้ฮังการีต้องสูญเสียดินแดนไปถึงร้อยละ 75 ของดินแดนเดิมที่มีอยู่²²

สาระสำคัญของสนธิสัญญาตริอานองพอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. เสียสโลวาเกียให้แก่ประเทศเชโกสโลวาเกียที่เกิดขึ้นใหม่
2. เสียฮังการีตะวันตกให้แก่ออสเตรีย
3. เสียสโลเวเนีย โครเอเชีย และบางส่วนของบานัท (BANAT) ให้แก่ประเทศยูโกสลาเวียที่เกิดขึ้นใหม่
4. เสียดินแดนส่วนที่เหลือของบานัท ทรานซิลวาเนีย (TRANSYLVANIA) และดินแดนบางส่วนทางภาคตะวันออกแก่โรมาเนีย

ผลของการทำสนธิสัญญาตริอานองทำให้ฮังการีมีสภาพไม่แตกต่างไปจากออสเตรีย คือกลายเป็นประเทศเล็กที่มีจำนวนประชากรลดลง และไม่มีทางออกทางทะเล

สนธิสัญญาเนอญี (TREATY OF NEUILLY)

สนธิสัญญาเนอญีเป็นสนธิสัญญาที่ทำกับประเทศบัลแกเรียมีการลงนามในวันที่ 27 พฤศจิกายน ค.ศ. 1919 โดยมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. บัลแกเรียต้องสูญเสียดินแดนที่ติดกับทะเลเอเจียนให้แก่กรีซ เสียมาซิโดเนียให้แก่ยูโกสลาเวีย และเสียดินแดนบางส่วนให้แก่โรมาเนีย
2. บัลแกเรียต้องจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามเป็นจำนวน 445 ล้านดอลลาร์
3. กองทัพถูกลดจำนวนลงเหลือเพียง 20,000 คน
4. ต้องยอมรับในความเป็นเอกราชของประเทศยูโกสลาเวีย

สนธิสัญญาเนอญีมีผลทำให้บัลแกเรียกลายเป็นประเทศที่มีขนาดเล็กและไม่มีทางออกทางทะเลเช่นเดียวกับออสเตรียและฮังการี²³

²²C.A. Macartney, "Hungary : A Short History", *Encyclopedia Americana*, Vol. 14 (1974), P.587.

²³Bernstien and Green, *History of Civilization : Since 1648*, P.357.

การทำสนธิสัญญากับประเทศตุรกี

ประเทศฝ่ายพันธมิตรมีแผนการแบ่งอาณาจักรตุรกีออกเป็นหลายส่วนในปี ค.ศ. 1919 แต่แผนการดังกล่าวต้องล้มเลิกไปเพราะถูกคัดค้านโดยประธานาธิบดีวิลสัน ในเวลาต่อมา กองทหารกรีกและกองทหารอิตาลีเข้ายึดพื้นที่บริเวณคาบสมุทรอนาโตเลีย (ANATOLIA) ภายหลังจากนั้นกองทหารจากนานาชาติก็เข้ายึดกรุงคอนสแตนติโนเปิล รัฐบาลที่กำลังอ่อนแอภายใต้การนำขององค์สุลต่านจึงต้องยอมเจรจาสงบศึกกับฝ่ายพันธมิตร

สนธิสัญญาสงบศึกแซร์ฟ (TREATY OF SEVRES)

สนธิสัญญาสงบศึกแซร์ฟมีการลงนามกันในวันที่ 20 สิงหาคม ค.ศ. 1920 มีผลทำให้ตุรกีต้องสูญเสียดินแดนไปเป็นจำนวนมาก เช่น

1. กรีซ ได้เข้าครอบครองแคว้นเธเรซ (THRACE) สมีร์นา (SMYRNA) และเกาะต่าง ๆ ในบริเวณทะเลอีเจียน

2. ดินแดน ซีเรีย เมโสโปเตเมีย อราเบีย และอาร์เมเนียจะได้รับเอกราช

3. ช่องแคบบอสฟอรัส (BOSPHORUS) และดาร์ดาเนลส์ (DARDANELLES) จะกลายเป็นเขตปลอดทหารและถูกควบคุมโดยองค์การสันนิบาตชาติ

4. อิตาลีได้เข้าครอบครองเกาะโดเดคานีส (DODECANESE) และเกาะโรดส์ (RHODES)

สนธิสัญญาแซร์ฟมีผลทำให้ตุรกีเหลือดินแดนเพียงจำนวนจำกัดบริเวณรอบ ๆ กรุงคอนสแตนติโนเปิล โดยมีพื้นที่เหลือในดินแดนยุโรปด้วยความยาวเพียง 25 ไมล์ และยังคงต้องสูญเสียสมีร์นาซึ่งเป็นดินแดนที่อยู่ในคาบสมุทรอนาโตเลียให้แก่กรีซ

มุสตาฟา เคมาล หรือ เคมาล อาตาเติร์ก (MUSTAPHA KEMAL หรือ KEMAL ATATURK ค.ศ. 1881-1938)

สาระสำคัญของสนธิสัญญาแซร์ฟได้ก่อให้เกิดความโกรธแค้นแก่ประชาชนชาวเติร์กเป็นอย่างมากโดยเฉพาะการยกดินแดนบางส่วนให้แก่กรีซ ดังนั้น ขบวนการสาธารณรัฐนิยมภายใต้การนำของมุสตาฟา เคมาล หรือ เคมาล อาตาเติร์ก จึงเข้าทำการยึดอำนาจจากองค์สุลต่านได้สำเร็จในเดือนเมษายน ค.ศ. 1920 ในเวลาต่อมาเคมาลได้ขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นประธานาธิบดีคนแรกของสาธารณรัฐตุรกีในระหว่างปี ค.ศ. 1923-1938

เคมาลประกาศไม่ยอมรับในสาระสำคัญของสนธิสัญญาแซร์ฟและยังสามารถขับไล่กองทหารกรีกออกจากคาบสมุทรอนาโตเลียได้เป็นผลสำเร็จ เคมาลยืนยันที่จะให้ประเทศฝ่ายพันธมิตรทำสนธิสัญญาสงบศึกที่มีสาระข้อเรียกร้องต่อตุรกีน้อยลงกว่านี้ ในที่สุดฝ่ายพันธมิตรจึงตกลงยินยอมให้มีการร่างสนธิสัญญาฉบับใหม่กับตุรกี

สนธิสัญญาสงบศึกโลซานน์ (TREATY OF LAUSANNE)

สนธิสัญญาสงบศึกโลซานน์เป็นสนธิสัญญาฉบับใหม่ที่ประเทศฝ่ายผู้ชนะทำกับตุรกี มีการลงนามกันในวันที่ 24 กรกฎาคม ค.ศ. 1923 โดยมีสาระสำคัญคือ

1. ตุรกียอมสูญเสียดินแดนที่ไม่เคยเป็นของตุรกีมาก่อนแต่ถูกปกครองโดยตุรกี เช่น ปาเลสไตน์ อราเบียและอิรัก

2. ตุรกีได้เข้าครอบครองดินแดนทางภาคตะวันออกของแคว้นเซรซ และยังคงครอบครอง คอนสแตนติโนเปิล และสมิร์นา โดยต้องยอมเสียเกาะส่วนใหญ่ที่อยู่ในทะเลอีเจียนให้แก่กรีซ

3. อังกฤษยังคงครอบครองไซปรัส และอิตาลียังคงครอบครองเกาะโดเดคานีส

4. บริเวณช่องแคบจะต้องเป็นเขตปลอดทหาร เรือของทุกชาติสามารถผ่านเข้าออกได้ทั้งในเวลาสันติและในเวลาเกิดสงครามถ้าตุรกีสามารถวางตัวเป็นกลางในขณะที่กำลังเกิดสงคราม แต่ถ้าตุรกีเข้าร่วมในสงครามที่เกิดขึ้นเรือของชาติเป็นกลางก็ยังคงสามารถผ่านเข้าออกได้ตามปกติ

5. ให้มีการแลกเปลี่ยนพลเมืองโดยชาวเตอร์กที่อาศัยอยู่ในดินแดนกรีซจำนวนประมาณ 350,000 คน ถูกบังคับให้อพยพไปอยู่ที่ตุรกี ในขณะที่เดียวกันชาวกรีก จำนวนมากกว่า 1 ล้านคนที่อาศัยอยู่ในตุรกีก็ถูกบังคับให้อพยพเข้าไปอาศัยอยู่ในกรีซ²⁴

องค์การสันนิบาตชาติ (LEAGUE OF NATIONS)

องค์การสันนิบาตชาติเป็นองค์การระหว่างประเทศตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1920 โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. การรักษาสันติภาพ

²⁴Palmer, *The Penguin Dictionary of Modern History*, PP.171-172.

2. การระงับปัญหาทางการเมืองระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการทางตุลาการ และด้วยการประนีประนอม

องค์การสันนิบาตชาติมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ประกอบไปด้วยองค์กรที่สำคัญ 3 องค์กรคือ สมัชชา (ASSEMBLY) คณะมนตรี (COUNCIL) และสำนักงานเลขาธิการ (SECRETARIAT) และองค์กรพิเศษ เช่น ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (PERMANENT COURT OF INTERNATIONAL JUSTICE) และองค์การกรรมกรระหว่างประเทศ (INTERNATIONAL LABOR ORGANIZATION)

บุคคลสำคัญที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศในขณะที่ยุทธศาสตร์โลกครั้งที่ 1 กำลังดำเนินอยู่ได้แก่

1. วิสเคานต์ ซีซิล แห่ง เชลวู้ด (VISCOUNT CECIL OF CHELWOOD) ชาวอังกฤษผู้มีชื่อเสียง

2. ประธานาธิบดีวิลสัน แห่งสหรัฐอเมริกาผู้เสนอการจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศไว้ในหลักสิบสี่ประการ

กติกาสันนิบาตชาติได้ถูกรวบรวมเข้าไว้กับสนธิสัญญาสันติภาพทุกฉบับ เมื่อสภาองเกรสของสหรัฐอเมริกาปฏิเสธที่จะให้สัตยาบันแก่สนธิสัญญาแวร์ซายส์จึงมีผลทำให้สหรัฐอเมริกาไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การสันนิบาตชาติ กลุ่มประเทศฝ่ายชนะสงครามซึ่งได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพจะมีสถานะภาพเป็นสมาชิกขององค์การสันนิบาตชาติโดยอัตโนมัติ ส่วนประเทศฝ่ายแพ้สงครามสามารถเข้าร่วมเป็นสมาชิกได้ก็ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดในสนธิสัญญาสันติภาพเป็นที่เรียบร้อยแล้ว²⁵

สมาชิกภาพของประเทศสำคัญ ๆ ในองค์การสันนิบาตชาติ

อิตาลี	เข้าเป็นสมาชิก	แรกเริ่ม (1920)	ลาออกจากการเป็นสมาชิกปี ค.ศ. 1937
ญี่ปุ่น	"_____"	"	"_____"
บราซิล	"_____"	"	"_____"
เยอรมนี	"_____"	ปี ค.ศ. 1926	"_____"
รัสเซีย	"_____"	" 1934	"_____"
ตุรกี	"_____"	" 1932	

²⁵มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, เอกสารการสอนชุดวิชามนุษยกับอารยธรรม Man and Civilization หน่วยที่ 8-15 (พิมพ์ครั้งที่ 10 ; กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2529), หน้า 50.

มาตรการการลงโทษขององค์การสันนิบาตชาติ

องค์การสันนิบาตชาติไม่มีกองกำลังเป็นของตนเองเพื่อใช้บังคับสมาชิกที่ฝ่าฝืนกติกาของสันนิบาตชาติ ดังนั้น สันนิบาตชาติจึงลงโทษสมาชิกด้วยวิธีการคว่ำบาตร (BOYCOTT) โดยการห้ามไม่ให้ประเทศสมาชิกอื่นๆ ทำการติดต่อค้าขายกับประเทศซึ่งเป็นผู้ก่อปัญหา หรือเป็นที่รู้จักกันอีกในนามว่า การแซงชั่นส์ (SANCTIONS) แต่การใช้วิธีการดังกล่าวมักจะไม่ค่อยได้ผลทั้งนี้เพราะไม่ได้มีการบังคับหรือการถือปฏิบัติกันอย่างจริงจัง ดังเช่นกรณีการลงโทษอิตาลีที่เข้ารุกรานแอฟริกาเหนือ

ผลงานที่ประสบความสำเร็จขององค์การสันนิบาตชาติ

1. การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อพยพจากรัสเซียและตุรกีในช่วงทศวรรษที่ 1920
2. การให้ความช่วยเหลือแก่บรรดารัฐดานูเบียน (DANUBIAN STATES ประกอบไปด้วยโรมาเนีย โมลดาเวียและวอลเลเชีย) ให้ได้รับการยืมเงินเพื่อการบูรณะและฟื้นฟู
3. การให้ความช่วยเหลือแก่พวกกรรมกรที่อยู่ภายในกลุ่มประเทศสมาชิกให้มีสถานภาพมั่นคงและได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรม ถือเป็นผลงานสำคัญขององค์การกรรมกรระหว่างประเทศ
4. การรับผิดชอบต่อระบบเมืองในอาณัติ (SYSTEM OF MANDATES) ซึ่งเป็นอดีตอาณานิคมของเยอรมนี และดินแดนในส่วนที่ไม่ใช่ถิ่นที่อยู่ของชาวเตอร์กในอาณัติจักรออกโตมันเดิมซึ่งได้ถูกยกให้แก่ประเทศฝ่ายชนะสงครามเป็นผู้ดูแลตามข้อตกลงที่ได้ทำไว้ในการทำสนธิสัญญาสันติภาพ
5. ความสำเร็จในการจัดแบ่งอาณาเขตในดินแดนอัปเปอร์ไซลีเซีย (UPPER SILESIA) และการเข้าไปอารักขาเสรีนครดานซิก (FREE CITY OF DANZIG ปัจจุบันคือเมือง GDANSK ในประเทศโปแลนด์)
6. ระงับกรณีพิพาทระหว่างสวีเดนกับฟินแลนด์ อัลบาเนียกับยูโกสลาเวียและอิตาลีกับกรีซ ระงับสงครามระหว่างกรีซกับบัลแกเรียและเปรูกับโคลัมเบีย²⁶

²⁶เพ็ญศรี ภูมิถาวร, ประวัติศาสตร์ยุโรป 2 (พิมพ์ครั้งที่ 6 ; กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2536), หน้า 143.

ผลงานที่ล้มเหลวขององค์การสันนิบาตชาติ

1. ไม่สามารถหยุดยั้งกรณี ญี่ปุ่น รุกรานแมนจูเรียของจีน
2. ล้มเหลวในการลงโทษอิตาลีต่อกรณีที่ยึดอิตาลี รุกรานเอธิโอเปีย
3. ไม่สามารถหยุดยั้งกรณีที่รัสเซียโจมตีฟินแลนด์ในปี ค.ศ. 1939

สรุป ความล้มเหลวจากกรณีที่ถูกกล่าวมาแล้วข้างต้นเห็นได้ว่ากรณีทั้ง 6 ประเทศต่างก็เป็นสมาชิกขององค์การสันนิบาตชาติ

การยุติบทบาทขององค์การสันนิบาตชาติ

ในช่วงเวลาก่อนที่จะเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ในระหว่างปี ค.ศ. 1938-1939 ซึ่งเป็นช่วงที่กำลังเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศ บรรดาประเทศมหาอำนาจต่างก็มีแนวโน้มที่ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อองค์การสันนิบาตชาติ เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้นในปี ค.ศ. 1939 แล้วองค์การสันนิบาตชาติได้พยายามหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางการเมืองระหว่างประเทศ และในที่สุดองค์การสันนิบาตชาติได้ยุติบทบาทลงอย่างเป็นทางการในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1946 ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ยุติลง โดยได้ส่งมอบภารกิจทั้งหมดให้แก่องค์การสหประชาชาติซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศซึ่งเพิ่งถูกจัดตั้งขึ้นใหม่ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง²⁷

สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกในปี ค.ศ. 1929 (THE GREAT DEPRESSION)

สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกในปี ค.ศ. 1929 นับเป็นสภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจที่รุนแรงที่สุดเท่าที่เคยปรากฏผ่านมาในอดีตและเกิดขึ้นเป็นระยะเวลาที่ยาวนานจนค่อย ๆ ลดความรุนแรงลงในปี ค.ศ. 1933 และหมดไปเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้นในปี ค.ศ. 1939 โดยมีสาเหตุโดยทั่วไปซึ่งเป็นสาเหตุต่อเนื่องมาจากตอนต้นปี ค.ศ. 1929 ตลาดหุ้นในนิวยอร์กของประเทศสหรัฐอเมริกาเกิดสภาวะล้มละลายเนื่องจากกลุ่มนักลงทุนเล่นหุ้นได้ใช้ทั้งวิธีการถอนเงินจากธนาคารและกู้เงินจากธนาคารเพื่อมาเล่นหุ้นเพื่อการเก็งกำไร เมื่อหุ้นมีราคาตกลงกลุ่มนักลงทุนดังกล่าวจึงรีบนำหุ้นออกมาเทขาย ดังเช่นกรณีการเทขายหุ้นภายในวันเดียวจำนวน 13-16 ล้านหุ้นจนก่อให้เกิดสภาวะปั่นป่วนทางการเงิน

²⁷Palmer, The Penguin Dictionary of Modern History, PP.173-174.

สภาวะความปั่นป่วนทางการเงินที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาได้กลายเป็นชนวนสำคัญที่นำไปสู่สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก เพราะได้ส่งผลกระทบต่อการผลิตสินค้าของแต่ละประเทศให้มีจำนวนลดลง เนื่องจากนักการเงินและนักลงทุนชาวอเมริกันเป็นผู้ปล่อยเงินกู้ระยะสั้นเป็นจำนวนมากให้แก่กลุ่มผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจในยุโรป เมื่อเกิดสภาวะปั่นป่วนทางการเงินนายทุนเงินกู้ชาวอเมริกันจึงเรียกเงินกู้คืนจากยุโรป จึงส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องต่อทวีปยุโรป ดังเช่น กรณีที่เยอรมนีและออสเตรียซึ่งเป็นลูกหนี้รายใหญ่ได้รับผลกระทบจนต้องจ่ายหนี้ด้วยทองคำสำรอง นักธุรกิจชาวยุโรปต่างก็ประสบกับปัญหาที่ไม่สามารถหาแหล่งเงินกู้เพื่อมาลงทุน ในขณะที่เดียวกันประชาชนต่างก็ไม่ไว้วางใจในเสถียรภาพของธนาคารจึงมีการถอนเงินออกจากธนาคารเป็นจำนวนมากจนทำให้ธุรกิจธนาคารตกต่ำลง เช่นในปี ค.ศ. 1931 ธนาคาร CREDIT ANSTALT ซึ่งเป็นธนาคารขนาดใหญ่ในออสเตรียต้องล้มละลายลงเพราะถูกถอนเงินเป็นจำนวนมากจากนายธนาคารชาวฝรั่งเศส

ผลกระทบจากสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก

1. สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกได้ส่งผลกระทบต่อการผลิตสินค้าของแต่ละประเทศให้มีจำนวนลดลงในระหว่างปี ค.ศ. 1929-1933 ผลผลิตโดยรวมของโลกมีจำนวนลดลงถึงร้อยละ 38 ประเทศต่างๆ พยายามแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นโดยในปี ค.ศ. 1931 อังกฤษได้ยกเลิกการใช้มาตรฐานทองคำ (GOLD STANDARD) และลดค่าของเงินลงเพื่อให้สินค้ามีราคาถูกลงเป็นที่ต้องการของตลาดโลกเพิ่มขึ้น และในปีเดียวกันนี้อังกฤษได้ยกเลิกการใช้ระบบเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ ซึ่งอังกฤษได้ใช้ระบบนี้มาตั้งแต่เริ่มการปฏิวัติอุตสาหกรรมในสมัยศตวรรษที่ 18 ต่อมาในปี ค.ศ. 1934 สหรัฐอเมริกาก็เลียนแบบอังกฤษโดยการยกเลิกการใช้มาตรฐานทองคำและหันมาใช้วิธีการตั้งกำแพงภาษีขาเข้าเพื่อปกป้องสินค้าที่ผลิตขึ้นภายในประเทศ ในเวลาต่อมาประเทศอื่นๆ ก็หันมาใช้วิธีการตั้งกำแพงภาษีเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา

2. สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกยังส่งผลกระทบทำให้ประชาชนในประเทศต่างๆ ตกงานเป็นจำนวนมาก เพราะโรงงานต้องลดจำนวนการผลิตลงจึงทำให้ต้องปลดคนงานออกเป็นจำนวนมาก เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นทั้งในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมเพราะทำให้ประชาชนเริ่มขาดศีลธรรมจรรยา ส่วนคนหนุ่มสาวก็ต้องเลื่อนการแต่งงานออกไปทำให้อัตราการเพิ่มประชากรมีจำนวนลดลง ประชาชนเริ่มประสบกับปัญหาสุขภาพจิตซึ่งเป็นผลกระทบมาจากความยากจน

3. ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางการเมืองโดยการเกิดกลุ่มฝ่ายขวารักชาติขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายในการต่อต้านการแพร่ขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ภายในกลุ่มกรรมกรที่ว่างงาน ประเทศต่างๆ ในยุโรปเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบเผด็จการโดยกลุ่มฝ่ายขวารักชาติในระหว่างปี ค.ศ. 1932-1938 ดังเช่นในเยอรมนีอยู่ภายใต้การปกครองของพรรคนาซี (NAZI) ในออสเตรียอยู่ภายใต้การปกครองของกลุ่ม AUSTRIA FATHERLAND FRONT และในโรมาเนียอยู่ภายใต้การชี้นำของกลุ่ม ROMANIAN IRON GUARD

การแก้ไขสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ

1. ภายในแต่ละประเทศเริ่มมีการวางแผนงานทางเศรษฐกิจให้มีความรัดกุมยิ่งขึ้น ทั้งยังพยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ในสหรัฐอเมริกา ประธานาธิบดีรูสเวลท์ (FRANKLIN D. ROOSEVELT) ได้นำเอาโครงการ **NEW DEAL** ออกมาใช้แก้ปัญหที่เกิดขึ้น ส่วนอังกฤษใช้วิธีการแก้ไขปัญหาโดยการยกเลิกมาตรฐานทองคำ ลดค่าของเงินลงและกู้เงินจากต่างชาติเพื่อเป็นการบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นภายใน

2. ประเทศบางประเทศหันมาใช้นโยบายชาตินิยมทางเศรษฐกิจซึ่งได้ออกมาในรูปแบบของการตั้งกำแพงภาษีสินค้าเข้าเพื่อสกัดกั้นสินค้าจากภายนอกไม่ให้เข้ามาเป็นคู่แข่งกับสินค้าที่ผลิตขึ้นภายในประเทศ²⁸

²⁸Ibid., P.120. และ Mc Kay, **A History of Western Society**, PP.1013-1018.